

Pracovné kategórie

Krátka definícia:

Pracovné kategórie sú dôležitým činiteľom, ktorý má vplyv na vznik nároku na dôchodok a na určenie jeho sumy. Na účely dôchodkového zabezpečenia sa zamestnania do 31. decembra 1999 zaradovali do troch pracovných kategórií, pričom I. a II. pracovná kategória sa nazývajú tzv. preferovanými pracovnými kategóriami, pretože so zaradením zamestnania do nich zákon spája určité výhody.

Definícia podľa zákona:

(§ 274 zákona č. 461/2003 Z. z., § 14 až 16, § 174 zákona č. 100/1988 Zb. v znení neskorších predpisov)

Pracovné kategórie sú dôležitým činiteľom, ktorý má vplyv na vznik nároku na dôchodok a na určenie jeho sumy. Na účely dôchodkového zabezpečenia sa zamestnania **do 31. decembra 1999** zaradovali do troch pracovných kategórií, pričom I. a II. pracovná kategória sa nazývajú tzv. preferovanými pracovnými kategóriami, pretože so zaradením zamestnania do nich zákon spája určité výhody.

Zákonom č. 235/1992 Zb. síce mali byť pracovné kategórie od 1. januára 1993 definitívne zrušené s tým, že počnúc týmto dňom nebude možné zaradovať zamestnania do preferovaných pracovných kategórií. Napriek tomu sa možnosť tohto zaradovania predlžovala vždy každým rokom, a to až do 31. decembra 1999. Zamestnanie vykonávané po 31. decembri 1999 však už nebolo možné zaradiť do preferovanej pracovnej kategórie, z čoho vyplýva, že zamestnania vykonávané počnúc 1. januárom 2000 sa hodnotili už len ako zamestnania III. pracovnej kategórie.

Nároky vyplývajúce zo zaradenia zamestnaní do I. a II. pracovnej kategórie sa však priznávajú až **do 31. decembra 2023**, to znamená aj za účinnosti zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov. Uvedenými nárokmi sú:

- **nižší vek potrebný ná nárok na starobný dôchodok**, za predpokladu získania aspoň 25 rokov doby zamestnania (**55** alebo **58** rokov podľa § 21 ods. 1 zákona č. 100/1988 Zb., musí však byť splnená podmienka získania 20, resp. 15 rokov zamestnania zaradeného do I. pracovnej kategórie, prípadne **56 až 59** rokov podľa § 174 zákona č. 100/1988 Zb. v znení neskorších predpisov v závislosti od toho, koľko rokov doby zamestnania bolo získaných výkonom zamestnania v I. pracovnej kategórii, I. kategórii funkcií alebo II. kategórii funkcií.),
- **určenie sumy starobného dôchodku a invalidného dôchodku** nielen podľa zákona č. 461/2003 Z. z. v znení neskorších predpisov, ale **aj podľa právnych predpisov účinných do 31. decembra 2003**, s tým že dôchodok sa prizná vo vyššej sume (to platí aj vtedy, ak sa suma dôchodku určuje na účely pozostalostných dôchodkov). Právne predpisy účinné do 31. decembra 2003 stanovovali niektoré výhody pri výpočte dôchodku z dôvodu odpracovania určeného počtu rokov v preferovaných pracovných kategóriách, napr.:
 - vyššiu základnú výmeru starobného a invalidného dôchodku (60 % alebo 55 % priemerného mesačného zárobku),
 - vyššie percentuálne zvýšenie za dobu zamestnania presahujúcu 25., resp. 20. rok zamestnania do vzniku nároku na starobný dôchodok.

Do I. pracovnej kategórie boli zaradené zamestnania, v ktorých sa vykonávajú sústavne a v priebehu kalendárneho mesiaca prevažne rizikové práce, pri ktorých dochádza k častým a trvalým poruchám zdravia zamestnancov pôsobením škodlivých fyzikálnych a chemických vplyvov. **Takýmito prácami sú napr.**

- práce v baníctve vykonávané pod zemou v hlbinných baniach,
- práce členov leteckých posádok a pracovníkov sústavne činných v lietadle za letu, ako aj členov posádok námorných lodí,
- zvlášť ťažké a zdraviu škodlivé práce v hutách alebo v ťažkých chemických prevádzkach,
- práce vykonávané v jadrových elektrárnach,
- práce pri ťažbe a pri opracovaní kameňa,
- práce s dokázanými chemickými karcinogénmi a pri pracovných procesoch s rizikom chemickej karcinogenity.

Do II. pracovnej kategórie boli zaradené zamestnania, v ktorých sa vykonávajú sústavne a v priebehu kalendárneho mesiaca prevažne práce, pri ktorých sú zamestnanci významne obťažovaní látkami, prostredím alebo pracovnými postupmi alebo nepriaznivými pracovnými a životnými podmienkami v tropických alebo inak zdravotne ťažkých oblastiach. **Takýmito prácami sú napr.**

- práce v infekčnom prostredí,
- práce v prostredí zdraviu škodlivých plynov,
- práce s karcinogénnymi a dráždivými látkami,
- práce v extrémnych teplotách a v mokre.

Do III. pracovnej kategórie boli zaradené všetky tie zamestnania, ktoré nie sú zaradené do niektorej z preferovaných kategórií.

Zaradenie zamestnania do pracovnej kategórie záviselo od charakteru prác vykonávaných v danom zamestnaní, najmä od ich fyzickej a psychickej náročnosti, od ich negatívneho vplyvu na zdravotný stav zamestnanca a na jeho bezpečnosť pri práci. Popis pracovnej činnosti vykonávanej v tom-ktorom zamestnaní zaradenom do preferovanej pracovnej kategórie je uvedený v rezortnom zozname zamestnaní zaradených do I. alebo II. pracovnej kategórie (ďalej len „rezortné zoznamy“). Rezortné zoznamy vydávali po dohode s Federálnym ministerstvom práce a sociálnych vecí príslušné ústredné orgány (najmä ministerstvá), v odboroch pôsobnosti ktorých sa vykonávajú práce odôvodňujúce zaradenie zamestnaní do preferovaných kategórií.

Okrem doby samotného výkonu pracovnej činnosti uvedenej v príslušnom rezortnom zozname sa ako doba zamestnania I. alebo II. pracovnej kategórie hodnotia aj

- náhradné doby (ide o doby uvedené v § 9 zákona č. 100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení v znení neskorších predpisov),

- doby uvedené v § 5 ods. 1 nariadenia vlády ČSSR č. 117/1988 Zb. o zaradovaní zamestnaní do I. a II. pracovnej kategórie na účely dôchodkového zabezpečenia; musia však byť obklopené dobou, počas ktorej sa vykonáva zamestnanie preferovanej kategórie. Sú nimi napr. doba pracovného pokoja, doba dovolenky na zotavenie, doba náhradného voľna za prácu nadčas a v dňoch pracovného pokoja, doba, po ktorú nemohol zamestnanec vykonávať svoju prácu pre prekážky na strane zamestnávateľa.

Ak za trvania týchto dôb vznikol zamestnancovi nárok na starobný, invalidný alebo čiastočný invalidný dôchodok, nevyžadoval sa na započítanie uvedených dôb do doby zamestnania I., resp. II. pracovnej kategórie návrat zamestnanca do zamestnania rovnakej kategórie.

Ako zamestnanie zaradené do preferovanej kategórie sa hodnotí tiež zamestnanie vykonávané v obchodných spoločnostiach, ktoré vznikli zo štátnych podnikov používajúcich rezortné zoznamy, a to najskôr odo dňa vzniku spoločnosti.

Zamestnávateľ zamestnancov vykonávajúcich práce v preferovanej pracovnej kategórii je povinný uvádzať na evidenčných listoch dôchodkového zabezpečenia týchto zamestnancov, koľko dní v kalendárnom roku trval výkon takejto práce a číslo druhu vykonávanej činnosti podľa rezortného zoznamu, prípadne druh činnosti podľa názvoslovia a poradové čísla uvedené v rezortnom zozname, ako aj označenie rezortu a dátum účinnosti uvedeného zoznamu. } !

O samotnom zhodnotení zamestnania na účely dôchodkového poistenia rozhoduje Sociálna poisťovňa, ústredie v konaní o priznanie dôchodkovej dávky.

« Spät

Copyright © Sociálna poisťovňa, ústredie, Ul. 29. augusta č. 8-10, 813 63 Bratislava